

עשה, ובכל זאת הוא נקרא אינו מחוייב כמותו, לפי שאין החטאת מכפרת על עשה,

ומתריצין: אמנם **מקיבועא לא מכפרה** חטאת על ז-ב עשה, שאין היא כפרה קבועה ומוחלטת עבורם, אבל **מקופיא מכפרא**, כפרה ארעית וחלקית היא מכפרת אפילו על חייבי עשה.

ולכן, אם כבר הפריש עולה על עשה שבידו, שוב אינו בכלל כפרת החטאת, ובאופן זה אמר רבא "חטאת ששחטה על מי שמחוייב [והפריש] עולה, כשרה". אך באופן ששחטו חטאת על מנת שיתכפר בה אדם אחר שעבר בעשה, ועדיין לא הפריש עולה לכפרתו, החטאת נפסלת – שהרי חטאת מכפרת גם על עשה מקופיא, ונמצא ששחטת החטאת עבור כפרתו נחשבת שינוי בעלים, וכמו שאמר רבא "חטאת מכפרת על חייבי עשה מקל וחומר", ולפיכך אמר רבא "חטאת ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה, שאין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה"⁽¹⁾.

ואמר רבא: חטאת מכפרת גם על חייבי עשה [ולכן אם שחטה על מנת שיתכפר בה חבירו, נחשב הדבר כשינוי לשם מחוייב כפרה כמותו, אפילו שחבירו חייב כפרה רק על עשה], **מקל וחומר** –

על חייבי כריתות מכפרת,⁽¹³⁾ **על חייבי עשה, לא כל שכן!**⁽¹⁴⁾

והיוינן בה: **למימרא** שכפרת עשה "בת מינה" של כפרת חטאת היא, [ולפיכך גם אם הוא משנה מכפרת חטאת שלו לכפרת עשה של אחר נחשב הדבר כשינוי בעלים]?

והאמר רבא: חטאת ששחטה על מנת שיתכפר מי שהוא אחר **שמחוייב חטאת כמותו** – **פסולה** משום שינוי בעלים. אבל אם שחטה על מי **שמחוייב עולה** – **כשרה**, כי אין זה שינוי בעלים, משום שהשני אינו ראוי להתכפר בחטאת זו.

ומוכח, שרבא סובר שכפרת עשה אינה ממין החיוב של חטאת, שהרי הוא מחוייב עולה מפני שעבר על

דהיינו בשוגג דוקא, כי לא מסתבר שכלם מזידין, ודחה שיתכן כי הכוונה רק לשוגג שלא שם אל ליבו וצריך כפרה, וכן דחה מאידך את ראתי השפ"א, כי יתכן שגם לרש"י רק שוגג שלא שם אל ליבו חייב כפרה, וקרבתו נחשב זבח רשעים עד שישוב.

והוסיף מו"ר שאין לפרוץ על הק"ו שהרי לא שחטאת מכפרת גם על חטא נוסף, כי מצינו שיכולה לכפר על כמה שגגות כרת אף שכל שגגה מחייבת קרבן, וכל שכן לשגגת עשה שאינה מחייבת קרבן בפני עצמה. וכן אין לפרוץ שאינה מכפרת אלא על איסור שהופרשה לכפרתו, כי אין זה מצד חסרון כח הקרבן, אלא מצד גודל שגגת כרת שאינה מתכפרת דרך אגב, אך עבירת עשה שמתכפרת עולה אף שלא הופרשה עליה, תתכפר גם בחטאת דרך אגב.

14. ראה **תוס' במנחות** [צג ב ד"ה כאילן] שנראה מדבריהם כי גם אשם מכפר על עשה. ונמצא לכאורה כי השוחט אשם לשם מי שאינו מחוייב כלום נחשב כשינוי בעלים כמו בחטאת, ובעולת **שלמה** [ו ב] כתב שאינו מכפר על עשה, ע"ש. **ומו"ר הגראייל** אמר שמסוגיין נראה שאינו מכפר, כי הקל וחומר שייך דוקא בחטאת שמכפרת על כל חטאי כרת החמורים, אך אשם שמכפר רק על חטאים מסוימים לכאורה לא שייך ללמוד בו ק"ו שיכפר גם על עשה, וצ"ע.

1. **רש"י** פירש שחטאת מכפרת על עשה רק מקופיא, ולכן באופן שכבר הפריש עולה שייכי כולה עשה שבידו אעולה ותו לא שייך חטאת גבי, וראה בעמוד א' [בהערה 9 על הגמרא ובהערות על תוס'] שבידרו שיטתו בביאור הסוגיא, ויש להעיר דבריו עוד.

13. **זבוח תודה** כתב שחטאת מכפרת רק על חייבי עשה שוגגין, אך על מזידין אין לנו ללמוד קל וחומר מחייבי כרת, שהרי בהם מכפרת רק בשגגה.

אכן **הרמב"ן** [ויקרא א' ד] כתב שחייבי עשה שוגגין אין צריכין להביא עולה לכפר, ואינה באה אלא לכפרת עשה במזיד. ואף אם נפרש בכוונתו שאין חיוב קרבן, אך עולה יכולה לכפר גם על שוגג, מסתבר שאין כפרה זו נחשבת ככפרה מקיבועא לפסולת בשינוי בעלים, ובהכרח שהנידון אם חטאת לשם עשה נפסלת הוא בחייבי עשה במזיד.

ואמנם **בשפת אמת** נקט שמקור סברת הרמב"ן הוא מסוגיין, ממה שדייק רבא בסמוך שעולה דורון היא, כי לפני תשובה "זבח רשעים תועבה", ואילו עולה באה גם על שגגת עשה הרי אינו נחשב רשע, ובהכרח שמכפרת על חייבי עשה מזידין. [ובע"ב הערה 4 נרחיב בזה]

ומו"ר הגראייל צידד לבאר שכוונת הרמב"ן היא רק לביטול עשה בשוגג, אך העובר על איסור עשה בשוגג צריך כפרה בעולה, [וקודם תשובה נחשב רשע], ועל כך מלמד הקל וחומר שגם החטאת מכפרת. ובאופן נוסף ביאר, שהק"ו מלמד רק על איזו עבירה מכפרת החטאת, דהיינו עשה שהוא קל מכרת, ואין דנים כלל על אופן עשיית החוטא, אם עשאה במזיד או בשוגג.

אך בפשטות נקט שלדעת הרמב"ן הק"ו מלמד שחטאת תכפר על עשה במזיד אחר ששב, ועל כך גם עולה מכפרת, ונחשבת ככפרת שוגג כיון שהיא באה כנגד הפגם בלבד, ואילו עצם המזיד בעשה מתכפר בתשובה ואינו צריך קרבן. אולם מדברי רש"י לעיל [ו ב ד"ה והא] העלה, שגם עשה בשוגג טעון כפרה בחטאת, שהרי כתב ששעירי רגלים מכפרים על עשה דטומוא"ק שלא נודע. וכן דקדק מהלשון "אין לך אדם מישראל",

ורב פנחס בריה דרב אמי אמר: יש בעלים לאחר מיתה, שהיורש נחשב בעל הקרבן, ולפיכך אם שחט היורש לשם מי שהוא אחר, לא עלה לבעליו, היורש, לשם חובה⁽²⁾.

אמר ליה רב אשי לרב פנחס בריה דרב אמי: האם דוקא קאמר מר "יש בעלים לאחר מיתה", דהיינו, האם שינוי בעלים מעבב בקרבן שהביא יורש ככל קרבן שנשחט בשינוי בעלים, ולכן גם יורש שנשחט קרבנו לשם כפרתו של אחר בעי לאתווי עולה אחריתי כדי לצאת ידי חובתו, ואף על פי שהיורש אינו מחוייב משום נדר, מוטלת עליו החובה להביאו מנכסי אביו [למאן דאמר שיעבודא דאורייתא]⁽³⁾.

או דלמא כיון שהיורש עצמו לא נדר להביא קרבן, אף אם נשחט קרבנו בשינוי – בעלים אינו חייב להביא קרבן אחר, ומה שאמרת "יש בעלים לאחר מיתה", הכוונה היא שהיורש מתכפר באותה עולה שירש מאביו, דאי איכא כמה עשה גביה דיוורש, מכפרא ליה.

אמר ליה רב פנחס בריה דרב אמי: דוקא קאמינא, שאילו נשחט שלא לשם בעליו – היורש – חייב היורש להביא קרבן אחר.

ואמר רבא: עולה ששחטה שלא לשמה, שהיא כשרה אלא שלא עלתה לבעליה לשם חובה – אסור לזרוק דמה שלא לשמה.

והמקור לכך שאסור לזרוק דמה שלא לשמה הוא –

איבעית אימא קרא, איבעית אימא סברא.

איבעית אימא קרא: שנאמר "מוצא שפתוך תשמור" וגר', ודרשו לעיל [ב א] מ"ועשית נדבה", שלאחר ששינה ושחט שלא לשמה, נחשב הקרבן כקרבן נדבה, וגם בנדבה אסור לשנות, ולפיכך אסור לזרוק דמה שלא לשמה.

איבעית אימא סברא: וכי משום ששינה בה פעם אחת יוכל להמשיך לשנות בה שוב, כדריש פרקא – כמו שהוזכרה סברא זו בתחילת הפרק, [שם].

ואמר רבא: עולה הבאה אחר מיתה של הבעלים, על ידי היורש, אין בה פסול של שינוי בעלים, ולפיכך רק אם שחטה בשינוי קודש פסולה מלעלות לשם חובה. אבל אם שחטה בשינוי בעלים הרי היא כשרה, דאין בעלים לאחר מיתה, שאין היורש נחשב בעלים לקרבן.

מתכפר מפני שהריצוי לבעלים, או שכיון שרק הבן יכול להקריבו, נחשב כאילו הופרש בסופו לבן, ונעשה לשמו. [בכך תלוי ביאור דברי רב פנחס בריא, אם כוונתו שלא עלה הקרבן לחובת האב או לחובת היורש].

והוסיף, שבין אם הקרבן של האב ובין אם של הבן, אין רב פנחס סובר שמכפרת על עשה שאחר הפרשה, אלא שהנידון בסוגיין הוא רק לגבי הריצוי שיש לבעל הקרבן, אף שלא בא לכפר עליו כי לא הופרש לשמו, או שנחשב כמו שהופרש לשמו אחר שחטא, כי בסופו לא היה ראוי לאב, וכסברת תוס' לעיל [ו א ד"ה אן]. ולולי דבריו, היה נראה להעמיד את דברי רב פנחס באופן שהיורש הפריש לחובת האב.

ולגבי מסקנת הסוגיא להלן שמכפרת ליורש רק מקופיא, כתב החזו"א שרב פנחס חלק על כך וסבר שמכפרת מקיבעא, שהרי אמר דאי איכא כמה עשה גביה מכפרא ואילו כוונתו לכפרה מקופיא בזה כולי עלמא מודו שמכפרת, [ראה חזו"א א, ה-ז]. ובק"ן אורה הוכיח כן מסברא, שלא מסתבר שכפרה מקופיא תפסל בשינוי בעלים, וראה בהערה הבאה ביאור ספק הגמרא בכונת רב פנחס, ויתכן שבנידון זה מספקא לן.

3. כתב החזו"א [א' ז'] שזה פשוט שאין היורש צריך להביא קרבן אחר משלו, שהרי הוא לא נדר, ואינו חייב בקרבן אלא רק חייב בהבאתו. וכל הנידון הוא אם צריך להביאו מנכסי אביו.

א. השטמ"ק גרס שנדר עולה, וראה לעיל כיצד נחשב בכך שכבר התכפר, ובספר בד קודש [ח"ג נ"ג] הוכיח מכאן כדברי הגרי"ז [הובא לעיל ד ב הערה 2] שעל ידי נדרו חלה עליו חובת עולה, וכיון שנעשה מחוייב עולה, שוב אין חלה החטאת על עשה זה.

ב. מביאור רש"י משמע שאילו חטאת היתה מכפרת מקיבעא – לא היתה כפרת העולה מעכבת את חלות כפרת החטאת. ובפשוטו טעמו שדינה דומה לשינוי בעלים בחטאת לשם מי שכבר הפריש חטאת. אך בעולת שלמה [כנראה הבין שאם הפריש עולה כבר אין העשה מתכפר בחטאת, ולכן] ביאר על פי תוס' בב"ב [מ"ח א] שכתבו שגם עולה מכפרת על עשה רק מקופיא, ואילו היתה חטאת מכפרת על עשה מקיבעא, היתה הכפרה חלה גם אחר הפרשת העולה, והיתה חטאת לשם מחוייב עולה נפטלת. ולהלן הערה 4 נדחה סברא זו.

ג. משמע מרש"י שגם כפרה מקופיא נחשבת מחוייב כפרה כמותו לפסול קרבן בשינוי בעלים, ורק משום שניתק כפרתו לעולה, אין החטאת מכפרת כלל, ולכן אינו מחוייב כמותו, וגם הטעם לכך יבואר בהערה 4.

2. רש"י פירש [בד"ה יש] שהיורש הוא בעל הקרבן, ולכאורה אם כן צריך להקריב את הקרבן לשם היורש. וראה לעיל [נ]. הערה 7] שהחזו"א דן בזה אם הקרבן קרב לשם האב, והיורש

ואמר רבא: עולה אינה מכפרת כפרה ממשית, שעיקר הכפרה בתשובה הוא תלוי, אלא דורון היא, כאדם המביא דורון למלך בשעה שבא להקביל פניו, לאחר שחטא נגדו, ושב וריצהו באמצעות פרקליטיו.

ומוכיח רבא שאין הכפרה נעשית על ידי הקרבת העולה, כי ממה נפשך: היכי דמוי, אי דליכא תשובה כיצד יכפר הקרבן, והא על כך נאמר "זבח רשעים תועבה"!⁽⁴⁾

והוא, שבא אחר הכפרה!⁽⁵⁾

ואף שבשינוי קודש כתבו תוס' [לעיל ד א] שלמאן דאמר שיעבודא דאורייתא צריך להביא קרבן אחר, בשינוי בעלים יש ספק בזה, כי בשינוי קודש הפסול הוא בעצם הקרבן שנדר האב, ולשם כך השתעבדו נכסיו, שיביא קרבן כשר, אולם בשינוי בעלים שהפסול הוא רק בריצוי לשם היורשים שהם הבעלים, יתכן שאין נכסי האב משתעבדים להביא אחר, שהרי אין ריצוי בקרבן.

ובשפת אמת תמה על רש"י שפירש שאם שינה אינו צריך להביא אחר כי הוא לא נדר את הקרבן, שאם כן אין לחלק בין שינוי קודש לשינוי בעלים, ואם בשינוי קודש צריכים להביא קרבן אחר מפני השעבוד, גם בשינוי בעלים יביאו אחר. ומשמע מרש"י שלא נקט את חילוק החזו"א, אלא שבכך גופא דנה הגמרא אם אף על פי שלא נדר נקרא היורש בעלים מפני שמתכפר מקופיא, או שאין בעלים אלא הנודר, והיורש רק מביא קרבנו, ולא שייך בו כלל פסול של שינוי בעלים, אך בשינוי קודש ודאי יתחייב להביא אחר, כי נפסל בעצם הקרבן. ועוד יתכן לומר, שאף אם היורש הוא בעלים, אין שינוי בעלים פוסל בגוף הקרבן כשינוי קודש, רק שנעקרת בעלותו, אבל לגבי חובת אביו שמת לא שייך שינוי בעלים ועולה לחובתו, וזה הצד שאינו חייב להביא קרבן אחר. והצד השני, שכיון שאינו עולה לחובה חל פסול בקרבן, וחל חיוב להביא קרבן כשר, ולא דוקא קרבן שיעלה לחובת הנודר, וצ"ע.

ובעולת שלמה נקט שהספק הוא אם רב פנחס סובר שיעבודא דאורייתא או לא, ואין היורש צריך להביא אחר משלו אם נפסל הקרבן, אלא אם שיעבודא דאורייתא חייב להביא אחר מנכסי האב, ונמצא ששינוי קודש ושינוי בעלים שוין, וראה תוס' לעיל ד. ד"ה וישנן.

ובשפת אמת תמה על רש"י שפירש שאם שינה אינו צריך להביא אחר כי הוא לא נדר את הקרבן, שאם כן אין לחלק בין שינוי קודש לשינוי בעלים, ואם בשינוי קודש צריכים להביא קרבן אחר מפני השעבוד, גם בשינוי בעלים יביאו אחר. ומשמע מרש"י שלא נקט את חילוק החזו"א, אלא שבכך גופא דנה הגמרא אם אף על פי שלא נדר נקרא היורש בעלים מפני שמתכפר מקופיא, או שאין בעלים אלא הנודר, והיורש רק מביא קרבנו, ולא שייך בו כלל פסול של שינוי בעלים, אך בשינוי קודש ודאי יתחייב להביא אחר, כי נפסל בעצם הקרבן. ועוד יתכן לומר, שאף אם היורש הוא בעלים, אין שינוי בעלים פוסל בגוף הקרבן כשינוי קודש, רק שנעקרת בעלותו, אבל לגבי חובת אביו שמת לא שייך שינוי בעלים ועולה לחובתו, וזה הצד שאינו חייב להביא קרבן אחר. והצד השני, שכיון שאינו עולה לחובה חל פסול בקרבן, וחל חיוב להביא קרבן כשר, ולא דוקא קרבן שיעלה לחובת הנודר, וצ"ע.

ובעולת שלמה נקט שהספק הוא אם רב פנחס סובר שיעבודא דאורייתא או לא, ואין היורש צריך להביא אחר משלו אם נפסל הקרבן, אלא אם שיעבודא דאורייתא חייב להביא אחר מנכסי האב, ונמצא ששינוי קודש ושינוי בעלים שוין, וראה תוס' לעיל ד. ד"ה וישנן.

ב. בנתיבות הקדש הוכיח מכאן ששינוי בעלים הוא במחשב שלא לשם הבעלים, אף שלא חישב לשם אחר, והפסול בהפקעה מהבעלים, ואחר מיתה אינו פוסל כי אין בעלים. כי אילו היה הפסול מפני מחשבתו לשם אחר, הרי אף אם אין בעלים לאחר מיתה יפסול משום שחט לשם מי שאינו בעליו. [וראה לעיל ד. הערה 16 לגמרא והערה 10 לתוס'].

4. כבר הבאנו [בע"א הערה 13] שהרמב"ן [ויקרא א' ד'] כתב שחייבי עשה שגוגין אין צריכין להביא עולה לכפר, ואינה באה אלא לכפרת עשה במזיד. ובשפת אמת נקט שמקור סברת הרמב"ן הוא מהאמור כאן, שקודם תשובה "זבח רשעים תועבה", ואילו עולה באה גם על שגגת עשה הרי אינו נחשב

רשע, ובהכרח שעולה באה לכפר על חייבי עשה מזידין. וכן מבואר בגבורת ארי [נימוא פה ב].

והגרי"ד סולוביציק דחה ראייה זו, וביאר שכונת הגמרא לומר שאין הקרבן מכפר עליו בלא תשובה, ואפילו שעולה באה על מי שגג בעשה, אין לו כפרה עד שישוב, [וכן דקדק מלשון רש"י שכתב "זבח רשעים – פסוק הוא במשלי" ודוק]. ואין הנידון לפסול את הקרבן משום שבעליו "מומר", ואם כן לא מדובר ב"רשע" שעשה במזיד, אלא שלא שב.

והוכיח כן ממה שמצינו בקרבן ציבור [בשבועות י"ב] שאינו מכפר למי שלא עשה תשובה כי "זבח רשעים תועבה", אף שודאי אינו גורם פסול בקרבן של כל הציבור שבא לחובת היום. וכדבריו משמע במשנה למלך [פ"ג משגגות ה"ז] שרק בחטאת יש "פסול" של זבח רשעים, ובעולה רק "אינו מכפר", ולגבי כך בלבד נקרא רשע, עי"ש.

וראה ברש"י [בשבועות י"ג ב] שנקט שחטאת אינה מכפרת אלא על השב ומתוודה אף שהוא שוגג, וראה גם במקור ברוך [ח"ב י"ט] שהוכיח מהרמב"ם [פ"א מתשובה ה"א] כרש"י. ובגבורת ארי [שם] הקשה על כך מכריתות ז א [וכבר יישב הרא"ש בשטמ"ק בכריתות את קושיותו]. ולכן נקט שחטאת מכפרת על שוגג אף שלא שב, וכנ"ל.

ב. בפירוש הר"ש לתורת כהנים [נדבה ד] ביאר שהוצרכו לומר ש"עולה דורון היא" שלא תחשב כחולין בעזרה אחר שהתכפר בתשובה. וכוננתו, כי אף שעולה באה בנדבה, כיון שהביאה על חטא, אילו לא היתה נחשבת כדורון היה דינה כחולין בעזרה, כי התשובה מכפרת על העשה, והקרבן כדורון נגד הפגם, וכדלעיל. ומשמע שלולי שנחשבה דורון היתה מכפרת על עצם העשה.

5. רש"י כתב שאינה באה לכפר "כפרה ממש", ומשמע שמקצת כפרה יש בה. וכן משמע לכאורה כל הסוגיא לעיל שכל זמן שלא הפריש עולה הוא "מחויב כפרה". ותוס' בבבא בתרא [מח א] פירשו שדורון היא ואינה מכפרת מקיבעא אלא מקופיא, ודלא כתוס' בסוגין שכתבו שעולה מכפרת על עשה יותר מחטאת, ומשמע שרק חטאת אינה מכפרת מקיבעא כי לא באה לכפרת עשה, אבל עולה מכפרת על עשה מקיבעא.

ונראה שתוס' בבי"ב סברו כי מאחר שתירוץ הגמרא הוא, [לפי גירסת תוס' לעיל], שחטאת מכפרת על כל עשה רק מקופיא, ואין הגמרא מחלקת בין חטאת לעולה, [שהרי הקושיא לא היתה סתירה בדברי רבא, אלא למה חטאת שמכפרת על עשה אינה נפסלת], ואם כן יתכן שגם עולה

לעיל [ד ב] למדנו שכל הזבחים צריך לעשותם לשמן, כי הוקשו כל הזבחים לשלמים בפסוק "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולזבח השלמים", ובשלמים עצמם נאמר "זבח שלמים" ללמדנו שצריכה להיות זביחה לשם שלמים. אבל קרבן פסח לא נכלל בהיקש הזה, ולפיכך דנה הגמרא:

קרבן פסח — מנלן שיש מצוה לעשותו לשמו כמו יתר הקרבנות, וגם מנלן שאם שינה בעשייתו הוא פסול?

ופשטה הגמרא: **דכתיב "שמור את חדש האביב ועשית פסח"**. ודרשינן — מצוה שיהו כל עשיותיו לשם פסח!

אשכחן שינוי קודש שאין לעשותו בקרבן פסח, כי מצוותו שיעשה לשמו, שינוי בעלים מנלן שאין לעשותו בקרבן פסח?

דכתיב "ואמרתם זבח פסח הוא" ודרשינן —

חטאת. חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת. חטאת מכפרת על חייבי עשה. עולה ששחטה שלא לשמה. עולה הבאה לאחר מיתה. עולה דורון היא. **סימן!**

תניא נמי הכי שקרבן עולה, דורון הוא: אמר רבי שמעון, חטאת למה היא באה?

ובמאמר מוסגר מבארת הגמרא: הרי לכאורה שאלתו "למה חטאת באה", היא תמוהה, שהרי פשיטא שהיא באה לכפר?

אלא, מבארת הגמרא שכך כוונתו:

למה באה חטאת לפני עולה? — משל לפרקליט [מליץ טוב] שנכנס לרצות את המלך מכעסו על אדם שחטא נגדו, ורק אחר שריצה הפרקליט את המלך נכנס החוטא עצמו עם דורון, אחריו של הפרקליט⁽⁶⁾.

שנינו במשנה: כל הזבחים שנבחו שלא לשמן כשרים **חוץ מן הפסח והחטאת**.

ושמא בכך נחלקו תוס' בסוגין וסברו שאין נחשבת כפרה מקופיא אלא כשהחטרון בכפרה, ונקטו שבחטאת החטרון הוא בכפרה, שאינה מכפרת על עשין כמו על כרת, ומשום כך גופא חלקו על רש"י ופירשו שחטאת אינה נפסלת במחשבה לשם מחוייב עולה כי מכפרת רק מקופיא. אך לרש"י מה שהחטאת מכפרת מקופיא אינו חשוב סיבה שלא יהא שינוי בעלים, כי החטרון מצד המתכפר שכבר כיפר קצת בתשובה, וכסברת תוס' בב"ב.

6. רש"י פירש, כל מקום שמביא חטאת ועולה חטאת קודמת כדילף לקמן בפרק כל התדיר, ומשמע מדבריו שגם כאן מדובר בדין קדימה שיש לחטאת על העולה, מצד קדושתה, ואין זה דין בסדרי ההקרבה.

הקשו **האחרונים**, אם כן למה לי הטעם שפרקליט קודם לדורון, ותיפוק ליה שחטאת קודמת מפני שהיא מקודשת יותר. וטעם זה עדיף שהוא גורם להקדים את החטאת אפילו לעולה של אדם אחר, ואילו הריצוי נצרך רק לאותו אדם.

וראה **בהגהות מלאכת יו"ט** שיש נפקא מינה לחטאת העוף שאין בה הקטרה, ולא שייך בה הטעם של מקודש יותר. אך **בזכר יצחק** [סימן ל'] נקט שגם הטעם של ריצוי ודורון אינו שייך בחטאת העוף, כי לא נאמר אלא בחטאת ועולה שבאין יחד על אותו חיוב, [ולכן תמה למה שנינו להלן שחטאת העוף קודמת לעולת בהמה אפילו של אחר, עיי"ש].

וכבר הבאנו [לעיל ה א] שדעת הראשונים בקידושין [יג א] שלפני ריצוי החטאת לא חל כלל חיוב העולה, ואין זה דין קדימה גרידא, ולכן הוצרך טעם זה, כי הפרקליט קודם לדורון לעיכובא.

מכפרת על עשה רק מקופיא. ובכל זאת רק בעולה שייך שינוי בעלים לשם מחוייב עולה, כי כל כפרת עולה היא רק מקופיא, אבל בחטאת לא שייך שינוי בעלים לכפרה מקופיא, כי עיקר כפרת חטאת היא מקיבעא לחייבי כרת שוגגין, ואינה נפסלת כשחושב לשם כפרה מקופיא שאינה כמותה.

אך תוס' כאן סברו שאף שחטאת מכפרת על עשה רק מקופיא, כי אין עיקר כפרתה אלא בחייבי כרת, מכל מקום, עולה מכפרת מקיבעא. שאם לא כן, גם עולה לשם עולה אחרת לא היתה נפסלת, כי לשם כפרה מקופיא אין זה שינוי בעלים, אפילו בקרבן שכל כפרתו מקופיא, כי אין זה נחשב ששם כפרת חבירו חל עליו. [וצריך לדחוק דהיינו דוקא בקרבנות הבאים לכפר ושם הבעלים תלוי בכפרה מקיבעא, אך שינוי בעלים בשלמים יפסול אף שאינו מכפר אפילו מקופיא]. ולכאורה שיטת תוס' בב"ב תמוהה שהרי לעיל אמרו שיש שורש מתכפר רק מקופיא, ומשמע שאביו מתכפר מקיבעא, ומדובר בעולה, שהרי אין היורשים מביאים חטאת אביהם, [נראה גם בתוס' שבעות י"ג. שנקטו שמדובר דוקא בעולה] ואם כן מפורש שעולה מכפרת מקיבעא.

אולם החילוק פשוט, שבסוגין מדובר לגבי כפרה מקופיא שאינה נחשבת כמחוייב כמותו, והיינו כפרה שלא נצרכה לכפר הכל מתחילה, כי חלק כבר התכפר, משום שעשה תשובה, אך לגבי בעל הקרבן נחשבת ככפרה מקיבעא שהרי מתכפר בה לגמרי, ואפילו אם העולה נחשבת רק ככפרה מקופיא והחטאת ככפרה מקיבעא אינו צריך להביא חטאת אחר שהביא עולה. אולם לגבי יורש "כפרה מקופיא" היא חטרון בכפרה, שאינה מכפרת לגמרי אלא במקצת, ויתכן שצריך להביא קרבן אחר להשלים כפרתו [ראה בהערה לתור"ה דורון].

אלא אמר רב ספרא: אמנם "זבחת פסח" בא ללמד כדרב נחמן שמותר הפסח קרב שלמים, ואינו פנוי ללמד שקרבן פסח נפסל בשינוי קודש, והמקור ששינוי קודש ושינוי בעלים מעכבים בפסח נדרש כך:

"שמור את חודש האביב ועשית פסח" — למצוה, שלא יעשו כל עשיותיו בשינוי קודש.

"ואמרתם זבח פסח" — למצוה, שלא יזבחנו בשינוי בעלים.

"הוא" — בהוייתו יהא, שרק לשמו כשר, ומשמעותו לעכב, בין הכא בשינוי קודש, ובין הכא בשינוי בעלים! כי רק אם נעשה כמצוותו הוא כשר.

ואשכחן זביחה ששינוי קודש או בשינוי בעלים מעכב בזביחת הפסח [כדכתיב, "זבח פסח הוא"], שאר עבודות שנעשה בהן שינוי קדש בקרבן פסח מנלן שהן מעכבות, [ומנלן שצריך לחשוב בהם לשם בעלים למצוה]?⁶

— הואיל וגלוי קרא ב"ועשית פסח" שיהיו כל עשיותיו לשם פסח, גלוי בכך הכתוב שנלמד "במה מצינו" שאין חילוק בין זביחה לשאר עבודות, בין למצוה ובין לעכב! [ונכלל בזה שמצוה לחשב לשם בעלים גם בשאר עבודות].

רב אשי אמר: מפסוק זה אי אפשר ללמוד ששינוי קדש או בעלים מעכב בשאר עבודות, כי "הואיל

שתהא זביחה לשם פסח! ואם אינו ענין לשינוי קודש שכבר למדנו דינו מ"ועשית פסח", תנהו ענין לשינוי בעלים⁷.

אשכחן שצריך לחשוב לשם הקרבן ולשם בעליו למצוה. לעכב כששינה לשם קרבן או בעלים אחר, מניין?

אמר קרא "זבחת פסח לה' אלהיך", שנה הכתוב ואמר שתהיה זביחה לשם פסח, ללמדך — שהפסח שנשחט בשינוי קודש⁸ הרי הוא פסול.

מתקיף לה רב ספרא: וכי האי "זבחת פסח" שלמדת ממנו ששנה הכתוב לעכב, להכי הוא דאתא?

והרי האי מיבעי ליה לכדרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: מניין למותר הפסח [אם הפרישו קרבן פסח, ואבד, והקריבו אחר במקומו, ולאחר מכן נמצא הפסח שאבד] שקרב בתור קרבן שלמים? שנאמר "זבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר". מה תלמוד לומר "צאן ובקר", והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים? אלא, מכאן אתה למד למותר הפסח שיהא קרב לדבר הבא מן כל הצאן ומן כל הבקר, בין זכרים ובין נקבות, ומאי ניהו — שלמים! [כי בשאר הקרבנות קבעה התורה שיבואו או מן הזכרים בלבד או מן הנקבות בלבד, ורק שלמים באין בין מזכרים בין מנקבות], ואם כן אין מקרא זה מיותר להחשב כמו שנה הכתוב לעכב שינוי קודש.

שהרי הביא [שם בה"ה] את הכלל שאין חולין מחללין קדשים. ובכסף משנה כתב שדרש מדכתיב זבח פסח הוא לה', שמשמעותו ולא לחולין. וכן כתב המאירי בפסחים [נט א] בשם ירושלמי, והיינו שחלוק פסול לשמה בפסח, שהוא משום חסרון לשמה — כי גילתה בו התורה שצריך לעשותו לשמה [באופן חיובי] — מפסולו בחטאת, שהוא מחשבה הפוסלת, ולכן רק מינה מחריב בה.

ובמנחת חנוך [ה אות יז] כתב שהרמב"ם נקט כי המקור ללשמה בפסח הוא מ"ואמרתם זבח פסח הוא" וזה נאמר בפסח מצרים, ובפסח מצרים לא היו שם קדשים אחרים, ובהכרח שאף "לשם חולין" פוסל.

8. יש לדון אם מילפותא זו נלמד בשינוי בעלים מעכב, או שאינו נלמד אלא למסקנא דילפינן מ"הוא" שכל דין שנאמר למצוה הוא גם לעיכוב.

ומו"ר הגרא"ל הוכיח מילפותא זו שאין קרבן יכול להשתנות לשם אחר אף אם הוא ראוי לו, [ראה ו בהערה 17], שאילולי כן היה ראוי לדרוש שאינו ראוי בתורת פסח אך יוכל

ויתכן שמפני כך הקשו תוס' [בד"ה ריצה] הלא מצינו ביולדת שחטאתה קודמת לעולתה אף שאינה באה לדורון ואינה צריכה ריצוי. ולכאורה תמה, שהרי קדימתה משום דין קדימה אינה תלויה בריצוי ודורון.

אולם מאחר שמעלת העולה שהיא עולה כליל גדולה משל חטאת שאינה מכפרת, סברו תוס' כי כיון שאין בה דורון ואינה צריכה ריצוי, חל חיוב העולה וראוי שתקדם לחטאת, והסיקו שנקבע כלל בכל עולה הבאה עם חטאת שאין הבעלים מתחייב בה עד שיביא החטאת, ולכן אף במקום שאין את הטעם שצריך ריצוי אינה באה קודם.

וראה להלן [צ ב] שבשנגגת ע"ז מביאים עולה קודם החטאת, וביאר המלבי"ם [במדבר טו כח] שהחילוק בחטא ע"ז הוא שנענשים בו גם על מחשבה, ונמצא שהעולה באה לכפר על חטא המחשבה, מה שאין כן בשאר חטאים שהעשה מתכפר בתשובה ועל המחשבה אין עונשים.

7. ראה לעיל [ג. הערה 5 ב] שהבאנו כי הרמב"ם [פ"טו מפסחדיק"ה א] פסק שפסח לשם חולין פסול. ודבריו תמוהים

ובשלמים יהיה דינו של פסח – מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא חלקת בהן, ואת כולן צריך לעשות לשמה למצוה. אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה, ששינוי קודש ושינוי בעלים מעכבים בה, לשאר עבודות, ואת כולן צריך לעשות לשמן, וזה לעכב, כדין הזביחה של פסח.

ומקשינן: אלא, מאחר שלמדת מהיקש שהוקש פסח לשלמים – "זבח פסח הוא" למה לי?

ומתריצין: לא נאמר "הוא" בפסח ללמד על עצמו, אלא ללמד ש"הוא" הכתוב באשם אינו לעכב, כדנתיא: פסח נאמר בו "הוא" בשחיטה, ודרשינן "בהוייתו יהא", ללמד שדיני הפסח נאמרו לעכב, ובכללם מחשבת "לשמה" שנאמרה בו לעכב, אבל אשם לא נאמר בו "הוא" בשחיטה, אלא רק לאחר הקטרת אימורין נאמר בו "אשם הוא", והרי הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר, ולפיכך אין מחשבת שינוי פוסלת בו, שהרי לא יתכן שמחשבת שינוי בהקטרה תפסול יותר ממה שלא הוקטר כלל⁽¹¹⁾.

עוד שנינו במשנה שחטאת ששחטה שלא לשמה פסולה.

וגלי גלי", לא אמרינן, ואינו נחשב "במה מצינו", ואין למדים דיני שאר העבודות מדיני זביחה, ואין למידים ששינוי קדש מעכב מהמצוה לעשותו לשמה.⁽⁹⁾ [וגם לא נדע שיש מצוה לחשב "לשם בעלים".]

אלא שאם כן שוב יקשה – שאר עבודות מנלן שיש מצוה לחשב בהם לשם בעלים, ואם עשה בהן שינוי קדש או שינוי בעלים מעכב בפסח?

ומתריצין – דכתיב "זאת התורה לעולה ולמנחה ולזבח השלמים". ובסמוך לזה נאמר "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם" ופסוק זה מדבר בקרבן פסח, שהרי תניא [בתו"כ צו פרק יח]: "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם" – זה בכור ומעשר ופסח. וכיון שכן, נמצא שהקישו הכתוב את קרבן פסח לשלמים [על ידי סמיכות הפסוק "ביום צוותו" העוסק בפסח, לפסוק "זאת התורה" שמדובר בשלמים], ללמד: מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן למצוה, אף כל הקרבנות, כולל קרבן פסח, בין שינוי קודש ובין שינוי בעלים בעינן למצוה⁽¹⁰⁾.

ומאחר שהוקש פסח לשלמים למצוה, נלמד מהיקש זה גם לשאר עבודות בפסח שהן מעכבות כמו זביחה, וכדררשינן שם בהמשך:

אינו נפסל בשינוי משם היורש, אך בכבור שם הכהן על הקרבן ויתכן שיפסל בשינוי משמו.

וראה תוס' לעיל [ב א ד"ה לשם] שכתבו כי בכבור ומעשר לא שייך לומר ש"לא עלו לשם חובה" ויתכן דהיינו משום שאין הכהן נחשב בעלים עליהם לענין ריצוי, ועיין במקדש דוד [יד סקי"ג] שדן בגדרי בעלות הכהן בכבור. [ויש לחלק בין בכור הניתן לכהן לכבור שנוול ברשותו, ואולי רק באופן זה יש בו שינוי בעלים, ראה אבי עזרי פ"ג מתמורה וקדילות יעקב בכורות כו].

11. הוכחה זו אפשר לבארה בשני אופנים:

א. עבודה שהיא עצמה אינה מעכבת – שאפילו אם תחסר, הקרבן כשר – מסתבר שלא שייך שדיניה יעכבו, ומחשבה בה תפסול, והוכחה זו מועילה ללמד שאפילו ההקטרה עצמה אינה נפסלת.

וכן משמע בשו"ת אור זרוע [תשמה], מזה שדימה את דין הגט שאין בו שמות לדין מחשבה אחר הקטרה. ואם נאמר שהטעם הוא משום שכבר הוכשר הקרבן, אין טעם זה שייך בגט. ובהכרח, שדימה את דין הגט לדין הקרבן כי הטעם שהקרבן אינו נפסל הוא משום שכל עבודה שאינה מעכבת לא שייך בה פסול מחשבת שינוי קדש.

ב. הטעם שאין חסרונו פוסל הוא משום שהיא לאחר זריקה, וכבר הוכשר הקרבן, ולכן אינו יכול לחזור ולהפסל,

להיות שלמים. ובהכרח שאין קרבן משתנה משמו אלא באופן שגילתה תורה, כגון במותר או בעקירה לשם שלמים.

9. כללנו בביאור הגמרא כמה נקודות:

א. המקור לשינוי בעלים למצוה ולעכב לא התפרש בשאר עבודות, ולכאורה נלמד מזביחה למצוה, וממילא נלמד גם לעכב, ולרב אשי אף למצוה לא ילפינן. וראה תוס' [סד"ה הוא] ובהערה שם.

ב. הנצי"ב במרומי שדה ביאר שרב ספרא ורב אשי נחלקו אם למדין עבודות מהדדי או לא, והוא נידון בעבודות בלבד, ורב אשי לשיטתו בפסחים [סב א] ע"ש,

ג. מו"ר הגרא"ל ביאר שהנידון הוא אם "הואיל וגלי" נכלל במדת "במה מצינו" שהתורה נדרשת בה או לא, והוא נדון בכל דין דגלי קרא.

10. מו"ר הגרא"ל ביאר שהריבוי בכבור ומעשר נאמר רק לאסור בהם מחשבה שלא לשמה, אך אין נפסלין בשינוי בעלים, שהרי אמרו לקמן [יא ב] שאין בהם ריצוי.

וכן נראה ממה שאין שינוי בעלים בירוש משום שאין לו כפרה בקרבן, ומשמע שאף שיש בעלים לקרבן אין שינוי בעלים מעכב בו אלא אם הוא מרצה ומכפר לבעלים. ויתכן לחלק שהדין תלוי בשם הבעלים על הקרבן, וביורש שם אביו על הקרבן, ואם נפסל בשינוי קדש מביאין אחר מנכסיו, ולכן